RAADSVOORSTEL

gemeente Rheden

Onderwerp

Rekenkameronderzoek naar onderbesteding

Datum raadsvergadering	24 november 2026
Thema programmabegroting	Financiën
Portefeuillehouder	Alwin van Engelenburg – van den Abbeelen
Zaaknummer	

Samenvatting

De rekenkamer heeft deelgenomen aan een grootschalig onderzoek van de Vereniging van Rekenkamers naar onderbesteding. Dit onderzoek is uitgevoerd onder 159 decentrale rekenkamers, waaronder meer dan 110 gemeentelijke rekenkamers.
Voor zover de onderzoeksresultaten betrekking hebben op de gemeente Rheden, heeft de rekenkamer deze verwerkt in een rekenkamerbrief.

Voorgesteld besluit

1. De rekenkamerbrief 'DoeMee onderzoek 2025: Onderbesteding' vast te stellen;
2. De aanbevelingen uit de rekenkamerbrief over te nemen, te weten:
    1. Stem begrotingswijzigingen af op uitvoeringscapaciteit;
    2. Onderbouw inkomstenramingen met gerealiseerde resultaten;
    3. Verminder onderbezetting en externe inhuur planmatig;
    4. Versterk de financiële sturing op investeringen en grondexploitaties;
    5. Verbeter de onderbouwing van jeugdzorgramingen.

Inleiding

De aanleiding voor het DoeMee-onderzoek naar onderbesteding was dat decentrale overheden (vooral gemeenten) de afgelopen jaren structureel geld overhielden, terwijl zij bij de begrotingsbehandeling vaak uitgingen van een sluitende begroting en soms zelfs bezuinigingen doorvoerden. De vraag rees hoe dat kan: wordt er te ruim begroot, worden plannen niet uitgevoerd, zijn er personeelstekorten, of vallen inkomsten structureel hoger uit dan geraamd?

Met dit DoeMee onderzoek wilde de Vereniging van Rekenkamers inzicht krijgen in de omvang, oorzaken en bestuurlijke gevolgen van deze structurele onderbesteding.

In de bijgaande de rekenkamerbrief informeert de rekenkamer de raad over de uitkomsten van dit onderzoek en laat zij zien wat er landelijk is gevonden én hoe Rheden het doet ten opzichte van vergelijkbare gemeenten.

Beoogd effect

De bevindingen en aanbevelingen van de rekenkamer kunnen bijdragen aan het versterken van de financiële sturing en verantwoording door een meer realistische begroting en beter inzicht in de oorzaken van mee- en tegenvallers.

Argumenten

1. *De rekenkamerbrief geeft inzicht in de oorzaken van onderbesteding binnen de gemeente Rheden*

De rekenkamer constateert dat de financiële afwijkingen tussen begroting en realisatie verschillende oorzaken hebben, waaronder extra rijksmiddelen, vertragingen in de uitvoering van investeringen, conservatieve inkomstenramingen en rentevoordelen. Door deze oorzaken inzichtelijk te maken biedt het onderzoek handvatten voor verbetering van de financiële sturing.

Samenvattend kan worden geconcludeerd dat de gemeente Rheden in de onderzochte periode 2017-2024 een omslag heeft gemaakt van forse tegenvallers t/m 2019 naar aanzienlijke meevallers ('onderbesteding') in 2021, 2022 en 2024.

Deze meevallers komen voor een groot deel voort uit extra toevoegingen van het Rijk aan het gemeentefonds, o.a. voor coronamaatregelen, energietoeslag en opvang van Oekraïners. Andere oorzaken zijn vertraging in investeringen (tot uiting komend in lagere afschrijvingen), voorzichtige begroting van eigen inkomsten, en rentevoordelen.

Daarentegen worden de lagere uitgaven aan eigen personeel als gevolg van onderbezetting tenietgedaan door fors hogere uitgaven voor externe inhuur. Ook de kosten van de jeugdhulp vallen elk jaar hoger uit dan begroot.

2. *De aanbevelingen dragen bij aan een realistischere begroting en betere informatievoorziening aan de raad*
De aanbevelingen hebben betrekking op de uitvoerbaarheid van begrotingswijzigingen, de onderbouwing van inkomstenramingen, personeelsplanning, investeringsprojecten, grondexploitaties en jeugdzorg. Hierdoor krijgt de raad beter inzicht in de relatie tussen beschikbare middelen, uitvoeringscapaciteit en gerealiseerde resultaten.
Naar aanleiding van dit onderzoek heeft de rekenkamer een vijftal aanbevelingen gedaan:

1. **Stem begrotingswijzigingen af op uitvoeringscapaciteit.**
   Neem in elke raadsvoordracht voor een begrotingswijziging expliciet op of er voldoende uitvoeringscapaciteit is om het budget nog in hetzelfde jaar te besteden. Is dat twijfelachtig, schuif de middelen dan door naar het volgende jaar.
2. **Onderbouw inkomstenramingen met gerealiseerde resultaten**
   Maak voor de kadernota een onderbouwing van de geraamde inkomsten uit belastingen, leges en huren, vergeleken met de realisatie van de afgelopen jaren. Neem deze ook op in de begroting, zodat die tevens zichtbaar is voor de raad.
3. **Verminder onderbezetting en externe inhuur planmatig**
   Maak in de organisatiebrede strategische personeelsplanning (zoals voorgesteld in het rekenkameronderzoek Externe inhuur in breder perspectief) helder hoe gewerkt wordt aan vermindering van de onderbezetting van het ambtelijk apparaat en beperking van de externe inhuur.
4. **Versterk de financiële sturing op investeringen en grondexploitaties**
   - Rapporteer bij de jaarrekening welke investeringsprojecten vertraging hebben opgelopen, wat de oorzaak is en wat het effect is op de geplande afschrijvingen (die de afgelopen jaren gemiddeld 7-8% lager uitvielen dan begroot).
   - Bied de raad tevens jaarlijks een integraal overzicht aan van alle lopende grondexploitaties, inclusief verwachte resultaten per project. Geef daarbij aan of verliesgevende projecten worden vertraagd ten gunste van winstgevende.
5. **Verbeter de onderbouwing van jeugdzorgramingen**
   Onderbouw de raming van de kosten voor het komende jaar niet alleen op basis van de cijfers uit het verleden (met een verklaring voor de structurele

overschrijding zoals weergegeven in de aparte Raadsinformatiebrief over Jeugdhulp), maar ook op basis van meerjarige trendcijfers.

Kanttekeningen en/of risico's

-

Financiën

Aan dit voorstel zijn geen kosten verbonden.

Uitvoering

De aanbevelingen die door de rekenkamer zijn gegeven moeten met een raadsbesluit worden geborgd. Daarom wordt aan de raad voorgesteld om deze aanbevelingen over te nemen. Het is de taak van de raad om de uitvoering van deze aanbevelingen door het college te controleren en mede uit te voeren. Om overzicht te bieden en de voortgang ervan te kunnen monitoren worden de aanbevelingen bijgehouden in iBabs.

Participatie en communicatie

De rekenkamerbrief is voor bestuurlijk wederhoor aan het college voorgelegd. In zijn reactie geeft het college aan de geschetste ontwikkelingen te herkennen en de aanbevelingen te zien als een waardevolle ondersteuning van de verbeteringen in de financiële sturing die reeds in gang zijn gezet. De bestuurlijke reactie is als bijlage bij de rekenkamerbrief opgenomen.
Deze brief is tijdens de vergadering van de financiële commissie van 6 oktober jl. mondeling toegelicht door een lid van de rekenkamer.

Bijlagen

1. Bijlage 1: Ontwerp raadsbesluit
2. De rekenkamerbrief 'DoeMee onderzoek 2025: Onderbesteding'

De Steeg, 4 november 2026

Namens de rekenkamer van Rheden,
Sjaak Leenders,
secretaris.